

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДІ З ПРОБЛЕМ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Збірник тез доповідей
XV Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених та студентів

(7 квітня 2026 року, м. Харків, Україна)

Електронний ресурс

Харків – 2026

УДК 334.7:330.341

Н 91

*Реєстраційне посвідчення УкрІНТЕІ МОН України
(№ 948 від 10 грудня 2025 р.)*

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 7 від 27.04.2026 року)*

Редакційна колегія:

д-р. екон. наук, проф. Б. В. Самородов (головний редактор);
к.філос.н., доц. А.А. Чхеайло;
к-т. екон. наук, доц. Р. О. Піскунов;
д-р. екон. наук, доцент. К. В. Орехова;
д-р. екон. наук, проф. Г. М. Азаренкова;
д-р. екон. наук, проф. А. П. Грінько;
к-т. екон. наук, доц. Н. Л. Морозова;
PhD з комп'ютерних наук Д. М. Ковальчук;
к-т. пед. наук, доцент Н. І. Стяглик.

Адреса редколегії:
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4

Н 91 Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції: збірник тез доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів (7 квітня 2026 року, м. Харків, Україна) [Електронний ресурс]. – Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – 1 ел. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Процесор Pentium-класа ; ОС Windows 7/10 ; дисковод CD-ROM; Acrobat Reader 10. – 473 с.

ISBN 978-966-285-808-2

URI: <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/25692>

У збірнику представлені тези доповідей учасників XV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів на загальну тему «Наукові дослідження молоді з проблем європейської інтеграції».

Для студентів, аспірантів, науковців вищих навчальних закладів. Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст і оформлення матеріалів несуть автори.

Усі права застережено. Посилання на матеріали обов'язкові.

УДК 334.7:330.341

URI: <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/25692>

ISBN 978-966-285-808-2

© Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна, 2026

*Цехоцький Л.Ю.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Одеський національний економічний університет;
Деркач Ю.Б.,
к.е.н, доцент
Одеський національний економічний університет*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВАЛЮТНОГО РИЗИКУ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Валютний ризик, що визначається як імовірність збитків внаслідок несприятливої зміни валютних курсів, є одним із ключових факторів системної фінансової вразливості в Україні. Актуальність його оцінки посилюється не лише ринковою волатильністю, але й значною структурною залежністю економіки від зовнішньої торгівлі та історичною доларизацією. Національний банк України постійно підкреслює критичну роль моніторингу валютного ризику для забезпечення фінансової стійкості банківського сектору, що відображено у його регулярних звітах. Особливого системного значення оцінка валютного ризику набуває у контексті управління державними фінансами. Враховуючи, що значна частка боргових зобов'язань України сплачується в іноземній валюті, ефективність системи управління державним зовнішнім боргом прямо залежить від валютної політики.

Методи оцінювання валютного ризику в Україні перебувають у стані постійної динамічної адаптації. Що є невід'ємною частиною функціонування економіки в умовах постійної невизначеності. Із початку повномасштабної війни, НБУ був вимушений перейти до фіксації валютного курсу 24 лютого 2022 року, це рішення було обумовлено збереження фінансової стійкості всієї системи. Наступним кроком був перехід до стратегії керованої гнучкості для запобігання структурним валютним дефіцитам на ринку. Третій крок, в сучасних умовах, це перехід до плаваючого курсу. Ці кроки поступово супроводжуються трьома етапами пом'якшення валютних обмежень [1]. Вище перелічені фактори є обов'язковими для врахування валютних ризиків у розрізі окремих українських банків.

Регуляторна актуальність при оцінці системних ризиків, а отже, і валютного, відображається в актуалізації підходів до управління ризиками відповідно до міжнародних стандартів, зокрема Базельських принципів та норм Європейського Союзу. Фундаментальною основою для банків є Положення про організацію системи управління ризиками, зміни до якого були затверджені Постановою Правління НБУ № 152 від 20 грудня 2024 року [2]. Ці зміни спрямовані на посилення вимог до внутрішніх систем контролю, що зобов'язує фінансові установи вдосконалювати власні методичні інструменти для кількісної оцінки валютного ризику. НБУ активно просувається у процесі гармонізації регулювання з нормами ЄС, що включає впровадження

коефіцієнта левериджа та нових вимог до покриття кредитних ризиків. Незважаючи на те, що ці дії безпосередньо пов'язані з кредитним ризиком, вони опосередковано підвищують вимоги до оцінки валютної позиції, оскільки будь-які коливання курсу впливають на якість активів та адекватність капіталу [3].

Стрес-тестування є центральним методичним підходом, який використовує НБУ для макропруденційної оцінки стійкості банківської системи, і є обов'язковим етапом регуляторного нагляду. Методологія стрес-тестування регулярно оновлюється та затверджується, як це було зроблено у 2025 році (Рішення № 156-рш від 06.05.2025). Аналіз стійкості банків здійснюється на прогностичному періоді, що зазвичай охоплює три роки, і передбачає використання двох основних варіантів: базового та несприятливого. Несприятливий сценарій створюється для моделювання потенційних серйозних та тривалих криз, які можуть вплинути на капітал фінансових установ. В процесі цього тестування обов'язково аналізується ринковий ризик, що зазвичай охоплює як процентний, так і валютний ризики [4].

На мікрорівні, банки використовують кількісні моделі для оцінки потенційних втрат. Основним засобом для оцінки ринкових ризиків, зокрема ризику валютного курсу, залишається показник Value at Risk (VaR) – індикатор, який визначає максимально можливі втрати протягом встановленого періоду часу при заданому рівні довіри. Визначаються три основні методи розрахунку VaR: параметричний VaR (Delta-Normal), що базується на припущенні нормального розподілу доходності активів; історичний метод (Historical Simulation), який використовує фактичні дані історичних курсових змін для побудови розподілу потенційних втрат; та метод Монте-Карло (Simulation), що генерує велику кількість випадкових сценаріїв для моделювання майбутньої динаміки [5, 6]. НБУ, згідно з аналізом світових підходів, проводить стрес-тестування із застосуванням сценарного аналізу та методу VaR. Водночас, регулятор надає фінансовим установам право розробляти та впроваджувати власні системи стрес-тестування валютного ризику, що відображає вимогу до внутрішньої гнучкості та адекватності. Однак адаптація класичних моделей VaR до українських реалій стикається з істотними труднощами. Це насамперед пов'язано з високою волатильністю обмінного курсу та непередбаченими зовнішніми факторами. Існує недостатня кількість наукових праць, присвячених практичному використанню VaR у банківському секторі України. Навіть при використанні таких моделей на даних НБУ для забезпечення їхньої надійності необхідно постійно уточнювати параметри, а також поєднувати кількісні оцінки з ретельним економічним моніторингом.

Методики оцінки банківського валютного ризику повинні враховувати динаміку системного ризику. У межах процесу гармонізації із стандартами ЄС очікується подальше посилення регуляторних вимог до капіталу банків та ризикового зважування активів. У довгостроковій перспективі для забезпечення стабільності оцінок фінансовим установам слід скоротити залежність від кількісних моделей (VaR), які мають обмежену здатність урахувати специфічні структурні та військово-політичні шоки. Замість цього

рекомендується впроваджувати якісні підходи до інтегрованого стрес-тестування, побудованого на основі чітких макроекономічних допущень. Такий підхід забезпечить найбільш надійну оцінку фінансової стійкості в умовах тривалої невизначеності. Таким чином, методичні підходи до оцінювання валютного ризику в Україні є високоадаптивною системою, яка еволюціонує під впливом макроекономічної волатильності, військово-політичних чинників та міжнародних вимог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національний банк України. Що НБУ планує робити з курсом та валютними обмеженнями?. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/scho-nbu-planuye-robiti-z-kursom-ta-valyutnimi-obmejenniyami> (дата звернення: 19.10.2025).
2. Постанова Правління Національного банку України від 20.12.2024 № 152 "Про затвердження Змін до Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах". *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_20122024_152 (дата звернення: 19.10.2025).
3. Національний банк України. Здійснено чергові кроки для наближення регулювання діяльності банків та банківських груп до стандартів ЄС. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zdiysneno-chergovi-kroki-dlya-nablizhennya-regulyuvannya-diynlosti-bankiv-ta-bankivskih-grup-do-standartiv-yes> (дата звернення: 19.10.2025).
4. Рішення Правління Національного банку України від 06.05.2025 №156-рш "Про внесення змін до Технічного завдання для здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України у 2025 році". *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_06052025_156-rsh (дата звернення: 19.10.2025).
5. Аналіз найпоширеніших методів розрахунку «value at risk, var». *Financial and credit activity problems of theory and practice*. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3746/3573> (дата звернення: 19.10.2025).
6. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія. За ред. В. В. Коваленко. Одеса: ОНЕУ, 2017. 304 с.